

Slávo Nitranský

ZASLŮŽILÝ PRACOVNÍK KULTÚRY

MOJA CESTA

Slávo Nitranský

MOJA CESTA

alebo

„Čo sme nechceli a čo máme“

*(Čo dal ľuďom socializmus
a čo terajší kapitalizmus)*

*„Touto úvahou vzdávam úctu nadšencom,
ktorí sa vedia v kritických situáciách začleniť do spoločnosti
a pracovať pre ľudí“*

autor

PROLÓG

„**O socializme bolo napísaných toľko nepráv ako o kapitalizme „práv“.** Ale v oboch systémoch nie je nič také, aby to človek nedokázal zneužiť či pokaziť.“

Podstatnú časť života som hľadal pre môj filozofický svetonázor správne miesto pre začlenenie sa do spoločnosti a verte mi, že nikdy to nebolo ľahké. Nebol som pragmatik, skôr naopak, hľbal som nad zmyslom života a hľadal pravdu. Spoznávanie zákonitostí vo vývoji spoločenského vedomia ma priviedlo do tábora filozofov a neskôr k poznaniu dialektiky vedomia a bytia. Vyznávanie reálnej skutočnosti – praxe ako kritéria pravdy – ma od romantických ilúzií priviedlo k tomu, že som stál pevne na nohách, že som sa vedel správne rozhodnúť v každej subjektívne i objektívne danej situácii. Vedel som sa začleniť do spoločnosti. A mojím krédom sa stalo: „Pracovať pre ľudí – šíriť medzi nimi **osvetu.**“

Keďže štyri desaťročia som prežil v ére socializmu, nedá mi, aby som sa nepokúsil napísať pravdu o živote mojej generácie v tejto zvláštnej, ale výnimočnej dobe predovšetkým svojim sociálnymi aspektmi. Dúfam, že nebude len spomienkou na krásne časy, ktoré sme v tých každodenných materiálno-finančných možnostiach jednotlivca i rodiny prežili. Som presvedčený, že sa k nim ľudstvo raz vráti ako k jedinej novej alternatíve vo vývoji spoločnosti, ktorá bude smerovať k rovnoprávnejšiemu chápaniu sociálnych požiadaviek ľudstva. Tvrdím, že práve sociálna nerovnosť vedie k triednym antagonizmom, revolúciám – k utrpeniu ľudí na planéte ZEM.

Vynasnažím sa podať dokument o tejto trnistej ceste historiko-dokumentačnou metódou zbavenej ilúzií o dokonalosti režimu. Skôr podať pravdu o tom, čo bolo dobré a čo zlé, čo zavinili imperiálne mocnosti pri delení sveta, čo priniesli násilne importované ideológie na územie našej domoviny a čo sme si my, občania, zavinili túžbou jednej strany po absolutistickej moci.

Vyhnem sa uvádzaniu teoretických poučiek či citátov z diel svetových mysliteľov a ak ich uvediem, tak len ich aforizmy s uvedením autora.

Dokument bude pokusom o autentický názor alebo názor mojej generácie s domýšľaním, že je jej názorom. Myslím si , že aj v dnešnej dobe bude problematické nájsť vydavateľa, lebo moja analýza sa dotkne aj omylov a chýb v súčasnej etape vývoja spoločnosti a chýb po prevrate v roku 1989.

Pôjde aj o pokus porovnať dva protichodné antagonistické spoločenské systémy a v syntéze aj o hľadanie tretej cesty. Zdôrazňujem, že pôjde o pokus...

Aj keď budem nazývať veci pravými menami, nechcem nikoho uraziť.

autor

AKO SA STAŤ ZASLÚŽILÝM PRACOVNÍKOM KULTÚRY

alebo pravda o socializme (roky 1939 – 1970)

Vo svojich úvahách chcem podať pravdu o živote mojej generácie. Cítim povinnosť vysvetliť skutočnosť tak, ako sme ju prežívali od útleho detstva – mladosť – dospievanie – v pracovnom zaťažení – až do seniorského veku.

Moja generácia sa narodila koncom Československej republiky, resp. v prvých rokoch tzv. slovenského štátu. Vychovávali nás v klérofašistickom štáte, prežili sme Slovenské národné povstanie, nemeckú okupáciu, vojnové a oslobodzovacie peklo, vítali sme Červenú armádu, na vysvedčení sme mali ako prvý predmet náboženstvo, oslovovali sme našich učiteľov „pán – pani“ a po Februári 1948 „súdrh – súdružka“ a zvykali si na večné priateľstvo so Sovietskym zväzom. Museli sme akceptovať vedúcu úlohu komunistickej strany, socializmus s ľudskou tvárou, vyrovnáť sa s „bratskou“ pomocou socialistických krajín i „dočasným“ pobytom ruských vojsk na našom území. Nasledovalo obdobie tzv. normalizácie, po nej „nežná revolúcia“ s holou negáciou, t. j. s nepotrepaným rozkradnutím socialistického majetku a s rozkastovaním na vykorisťovateľov a vykorisťovaných – chudobných – bezdomovcov. Bolo si treba zvykať na nových pánov, Európsku úniu, euro – na absolútne novú politickú situáciu, ideológiu a nenávisť voči všetkému, čo je ruské.

Naša generácia počas týchto osem desaťročí toho prežila neúrekom. Museli sme vyštudovať, zapojiť sa do pracovného procesu, založiť si rodiny, zasadiť strom, vybudovať dom, vychovať a vzdelávať svoje deti, vnúčatá i pravnúčatá, na ktorých výchovu či vzdelanie musíme prispievať mnohí ešte i dnes. A to z dôchodkov, ktoré patria k najnižším v EÚ. Tí, ktorí rozkradli a zničili všetko socialistické – teda spoločnosť – spoločenské zriadenie bez vykorisťovateľských tried, v ktorom výrobné prostriedky boli spoločným vlastníctvom a v ktorom sa ročný úhrnný spoločenský produkt spravodlivo prerozdeľoval do celej spoločnosti, teraz deformujú myslenie mladej generácie sloganom, že to bolo komu-

nistické. Komunizmus sa rovná fašizmus.

Podľa týchto novodobých spasiteľov spoločnosti 1 mil. 600 tisíc členov komunistickej strany pred rokom 1989 boli asi vrahmi, zotročovateľmi, fašistami. Odpracoval som 42 rokov vo verejnej a štátnej správe a za celé toto obdobie som takého človeka nestretol. Boli i vtedy, ako v každej spoločnosti, karieristi – ľudia s hlavným cieľom obohatenia sa či potrebou vládnúť neobmedzene iným. Ale bolo ich málo a vo vtedajšom politickom systéme neboli rozhodujúci.

Nezabúdam na stalinsko-gottwaldovskú dobu, v ktorej vládli berijovské gorily, kedy sa uplatňovalo bezprávie, teror, mučenie i vraždenie – stalinizmus rovná sa krutovláda umožnená povojnovým rozdelením sveta víťaznými mocnosťami.

Toto obdobie odsudzovala aj moja generácia a nerobili sme a ani nerobíme rozdiel medzi nim a fašizmom. Nesúhlasím s tvrdením, že predošlé obdobie bolo „komunizmus“, lebo to bol socializmus, t. j. **spoločenské zriadenie bez vykorisťovateľských tried**, v ktorom rozhodujúcu úlohu a moc mala robotnícka trieda spolu s pracujúcim roľníctvom, ktorá presadzovala sociálnosť – spoločnosť, to znamená orientáciu na požiadavky spoločnosti – ich – jej hmotné zabezpečenie. Komunizmus, to bol perspektívny cieľ (z dnešného pohľadu vývoja vo svete) len utópia. Citujem: „Každý bude pracovať podľa svojich schopností a dostávať podľa svojich potrieb...“

Terajší ľudobijci majúci plné ústa „zločinov komunizmu“ vymývajú mozgy občanov tvrdením o výnimočnosti kapitalizmu a zabúdajú na údaje o počte ľudí, ktorí v súčasnej spoločnosti páchajú sociálnu samovraždu alebo ich našli mŕtvych na ulici. Stane sa to cca 800 ľuďom ročne. A čo tie tisíce bezdomovcov a desiatky tisíc ľudí, ktorí žijú v chudobe. Do úvahy treba zobrať aj niekoľko stotisíc nezamestnaných, ktorí žijú bez nádeje v lepšom zajtrajšok. To sú ťažké zločiny páchané beztrestne na našich ľuďoch slovenskými bojovníkmi proti komunistickej totalite.

V žiadnom prípade tu nechcem štatistickými údajmi argumentovať o súčasnom vývoji Slovenska v porovnaní so socializmom, ale nemôžem obísť reálnu skutočnosť, že zničenie socialistického hospodárstva po roku 1989 nás napr. v poľnohospodárskej

produkcii vrátilo 40 – 50 rokov späť, že demokrati dokázali poľnohospodárstvo zničiť účinnejšie ako niekoľkoročná vojna. Zdecimovali počty dobytky, ošípaných, oviec, zaznamenali rapídny pokles produkcie mlieka, rozkradli či zdevastovali tisíce hektárov poľnohospodárskej pôdy 1. – 2. bonity, došlo k úpadku vinohradníctva či produkcie vajec. Po prevrate v roku 1989 boli zlikvidované poľnohospodárske družstvá, všetky priemyselné podniky, ktoré boli vybudované alebo zmodernizované počas socialistického zázraku. Väčšina z nich bola zničená, rozkradnutá alebo predaná do zahraničia.

Stavebná produkcia do roku 1948 bola nízka, ale za socializmu, do roku 1989 sa zvýšila na 2041 percent a po transformácii na kapitalizmus napr. v roku 2007 dosahovala len 61 percent produkcie z roku 1989. Počet odovzdaných bytov v tom istom roku dosahoval iba 49 percent počtu odovzdaných bytov z roku 1989. Za socializmu sa byty mladým rodinám dávali skoro zadarmo aj s mladomanželskou pôžičkou 30 tisíc Kčs. Súčasní rodinobjíci toto všetko nahradili 120 – 150-tisíceurovými bytmi a podpisom mladých rodín na 30-ročné nevoľníctvo, počas ktorého pôžičku na byt musia splácať.

Priemyselná produkcia Slovenska do roku 1948 bola veľmi nízka a do roku 1989 sa zvýšila na 3286 percent, aby po zavedení kapitalizmu prudko klesla a až v roku 2004 dosiahla úroveň roku 1989 a odvtedy ďalej stúpa. A tak by som mohol pokračovať napríklad porovnávaním reálnych miezd, ktoré na Slovensku rástli úmerne s rastom HDP. Po roku 1989 významne klesli a nie sú úmerné rastu HDP. Podobne je to aj s reálnymi dôchodkami, ktoré v socializme rástli úmerne s rastom HDP a v súčasnosti nedosahujú úroveň socializmu, t. j. súčasné zvýšenie produkcie Slovenska sa reálne neodrazilo na reálnych mzdách alebo reálnych dôchodkoch. Hodinová produktivita práce Slováka je cca 60 percent produktivity napr. Dána. Mesačná mzda Slováka je však len 17 percent mzdy Dána, ktorý ju dostane za pracovný čas kratší o 15 percent ako je pracovný čas Slováka. Tento údaj potvrdzuje, ako „spravodlivo“ sa v EÚ a na Slovensku rozdeľuje vytvorená hodnota a ako je ocenená práca novodobých slovenských otrokov. Napr. Česi v tom čase mali nižšiu produktivitu práce

ako Slováci o cca 7 percent, ale mzdu mali vyššiu o 12 percent. A rozdiely medzi vykorisťovateľmi a vykorisťovanými sa neustále prehlbujú. Privatizéri, banky, zlodeji, paraziti a predajní politici bohatnú, štát a štátni úradníci rozhadzujú a kradnú a občania trpia. Napríklad, ako je možné, že HDP Slovenska v stálych cenách je dvakrát vyššie ako za socializmu a nie sú peniaze na zdravotníctvo, školstvo, na podporu poľnohospodárstva, na rozvoj vedy, športu, kultúry...

Devastácia ekonomiky, morálky a kultúry, ako produkt nehumánneho kapitalistického režimu, sa zákonite prejavila v sociálnych parametroch, ako je bežná kriminalita, násilia a vraždy. Sú to jednoznačné parametre, ktoré hovoria o úpadku spoločnosti a degenerovanosti kapitalistického systému. Na Slovensku po prijatí zákonov kapitalizmu významne vzrástol počet trestných činov, počet vrážd, násilných trestných činov a klesla aj ich objasnenosť. Škody spôsobené kriminalitou stúpili od roku 1989 viac ako stonásobne. Havlova amnestia v roku 1990 pustila na slobodu ťažkých zločincov.

Kapitalizmus priniesol na Slovensko **extrémne nehumánne zločiny**, ktoré sme pred rokom 1989 nepoznali. Napríklad narkomániu, nájomné vraždy, výpalníctvo, detskú prostitúciu, únosy detí alebo obchod s ľuďmi. **Degeneračné prvky kapitalizmu** vyprodukovali vrahov, rasistov, násilníkov, zlodejov, extrémistov, depresívnych ľudí i morálnych mrzákov.

Pri analýze tohto nehumánneho stavu, tejto pre spoločnosť zúfalej situácie, musíme vychádzať z gnozeologického chápania tejto skutočnosti, t. j. tam, kde nie je ekonomická stabilita spoločnosti, kde morálka nepredbehla tvorbu či schvaľovanie právnych noriem a kde vládnuca trieda – mnohí politici, poslanci, podnikatelia, štátni úradníci, policajti, vlastníci výrobných prostriedkov **amorálnym spôsobom života** dávajú negatívny príklad majoritnej spoločnosti, nemôžeme očakávať nič dobré, len degradáciu spoločenských a humánnych hodnôt. Vládnci potentáti musia pochopiť, že väčšine slušných ľudí nemôže byť príkladom politik, ktorého **kritérium úspešnosti** je závislé na tom, aby za čo najkratší čas čo najviac nakradol.

KULTÚRA

Podstatnú časť svojho života som pôsobil v kultúre. Pracoval som ako metodik v okresnom osvetovom stredisku, okresnej či krajskej knižnici, zastával som funkciu okresného a krajského inšpektora kultúry, bol som riaditeľom krajského osvetového strediska, riaditeľom krajskej knižnice i centra voľného času pre deti a mládež a v dôchodkovom veku aj šéfredaktor okresných novín.

Neuvádzam to preto, aby som sa chválil, ale preto, že ma to oprávňuje vyjadriť sa k súčasnej kultúre – k jej úrovni, obsahu i formám realizácie.

Hodnoty vytvárané v kultúre, v umení vždy odrážajú bytie – materiálnu základňu života spoločnosti – sú od nej závislé. Tituly, ktoré sú predkladané divákovi komerčnými televíznymi stanicami sa až na ojedinelé výnimky musia nazvať antikultúrou, dekadenciou. Hraničia s nevкусom, gýčom. Je to však predkladané so zámerným cieľom ovplyvniť myslenie a konanie predovšetkým mladého diváka, ktorému je podávaná predovšetkým agresívna transatlantická nekultúra. Má to ideologický náboj, ktorého cieľom je degradovať dôsledky socialistickej kultúry a násilne implantovať do myslenia a konania súčasnej generácie nevкус, agresivitu a neúctu k morálnym a kultúrnym hodnotám. Nejde mi o rozbor programovej štruktúry (dramaturgie) komerčných televíznych kanálov; to prenechávam iným odborníkom. Musím však hneď na začiatku tejto časti venovať sa jednému z médií, ktoré má podľa mňa najrozhodujúcejšiu mienkotvornú úlohu i postavenie na mediálnom trhu.

Tvorcovia, producenti, účinkujúci i tí, čo tieto programy importujú predovšetkým z americkej proveniencie k nám, bez ohľadu na ich hodnotu, majú nesmiernu zodpovednosť za deformovanie svetonázoru, morálky a následne i konanie mladých – ešte nezrelých ľudí. Formovanie svetonázoru nechápem len v kognitívnej zložke, ale predovšetkým ako prístup jednotlivca ku každodennému životu v jeho komplexnej podobe. V tom spočíva mienkotvorná sila i zodpovednosť médií, osobitne televízie.

Herci a tvorcovia týchto tzv. obľúbených – divácky žiadaných relácií – osobitne seriálov, predovšetkým v komerčných televíziách

sú vysoko finančne nadhodnotení (a to nielen pre ich schopnosť zmocniť sa hereckej postavy), ale predovšetkým za to, že ich tieto televízie z dôvodu potreby obsadenia napr. atraktívnejšími – žiadanejšími typmi, musia dobre zaplatiť. Dôsledok je ten, že štát – Slovenská televízia nemá z čoho refundovať ich požiadavky, a preto minister kultúry žiada zvýšiť koncesionárske poplatky. V dôsledku tohto štátna televízia reprízuje za socializmu natočené inscenácie, filmy a ďalšie produkcie. V tom vidím vlastne zúfaly stav štátnej televízie. Ide z hľadiska dnešných požiadaviek o kritickú finančnú situáciu štátnej televízie a rozhlasu – v konečnom dôsledku o dramaturgicky i divácky nežiadanú alebo slušnejšie povedané, menej obľúbenú tvorbu vysielanú v týchto médiách. A preto sa nečudujme, že väčšina súčasnej populácie nie je mentálne schopná prijať nič hodnotné.

Po roku 1989 pozorne sledujem záujem vládnucej triedy, osobitne prezidentov, o oceňovanie či vyznamenávanie našich ľudí. To, že ani jeden neoceníl prácu robotníka, baníka, roľníka, zručného remeselníka svedčí o morálnej i politickej úrovni súčasných vládcov. Akoby v tomto štáte žili či úspešne pracovali len umelci, lekári, inžinieri, vedci; teda inteligencia či cirkevní hodnostári.

Jednoznačne sa to prejavuje i v tvorbe. Kde sú filmy či televízne relácie o životných príbehoch ľudí, ktorí si siahli po roku 1989 na život následkom nedostatočných sociálnych podmienok. Koho zaujíma život podstatnej časti našej populácie, ktorá žije pod hranicou biedy, životného minima, ktorá sa živí vyberaním odpadových košov; bezdomovcov, tých, čo zomreli na ulici, zamrzli alebo sa predávkovali drogami?... Alebo koho zaujíma život robotníka, roľníka, dôchodcu, dlhodobo chorého, invalida..., či život niekoľko stotisíc občanov, ktorí musia chodiť do cudziny za nádennickou až ľudsky nedôstojnou prácou? Napr. aj umývať zadky nevládnym Rakúšanom, Nemcom a pod., aby si zarobili aspoň na základné živobytie pre seba či svoje rodiny... Viem, povieť, že je tu charita, ktorá zbiera peniaze pre chudobných, chorých, nevládných, na vybavenie nemocníc či ústavov opatrovateľskej činnosti, domovy sirôt a opustených detí.

Ale práve v tom je zločin súčasného spoločenského zriadenia! V tom spočíva jeho amorálnosť, neľudskosť,... Nezáujem

o chudobného, slabého, zdravotne menej schopného... dôsledok egoistickej a retardovanej filozofie a politického presvedčenia, že „**Osobná úspešnosť za každú cenu, a to aj za cenu pošliapania práv iných!**“

Už som to konštatoval, že materiálna základňa odráža nadstavbu spoločnosti. To sa prejavuje predovšetkým v umení, kde nám v súčasnosti stačí navštíviť výstavy v galériách a zistíme, o súčasnom umení pravdu. Aj tu nie vždy máme estetický či etický zážitok, lebo často je pre nás nepochopiteľné, čo tým konkrétnym výtvarným dielom chcel umelec vypovedať. Ale aj tu vždy i teraz osobitne platilo i platí: „Kto a akou mierou (finančne či ideologicky) prispel k vzniku diela, či pre koho, na čiu objednávku som tvoril“... To platilo za socializmu, pred ním a platí aj teraz.

Jednou oblasťou kultúry bola a aj je **ľudová umelecká tvorivosť – ľudové umenie**. To bolo tvorené spontánne, vždy odrážalo (aj ťažký) život ľudí. Keď som pôsobil v spomínaných zodpovedných funkciách, tak sme s mojimi spolupracovníkmi aj po roku 1968 vykonali maximum práce pre jeho udržanie a rozvoj. Socialistický štát dával nemalé prostriedky na podporu ľudovej umeleckej činnosti či tvorivosti. Je však pravdou, že k úspešnosti volených pracovníkov národných výborov a vyššie či vysoko postavených stranických funkcionárov patrilo zúčastňovať sa týchto podujatí, vystupovať na nich s prejavmi, ktoré sme im pripravovali my, odborní pracovníci v kultúre.

Práca v kultúre je vždy tesne spojená s **výchovou a vzdelávaním** v tom najširšom zmysle slova a prináša úžitok takmer nemeateľný a ťažko kvantifikovateľný. O to viac si treba vážiť úsilie každého, ktorý i napriek takémuto jej osudu vždy znova a znova nachádza silu a odvahu ju ďalej rozvíjať.

V riadiacej i metodickéj činnosti som mal šťastie, že som mohol pracovať v tíme spolupracovníkov na viacerých úsekoch kultúrneho života a v kontinuite s tým sme dosiahli dobré výsledky v mimoškolskej výchove a vzdelávaní, štátoobčianskej výchove, v práci zborov pre občianske záležitosti, pri realizácii zásad ekonomiky a organizácie kultúry – pri novom usporiadaní kultúrno-osvetových zariadení klubového typu, novom modeli odmeňo-

vania kultúrno-osvetových pracovníkov a na úseku knihovníctva a informatiky, atď.

Krédom mojej práce vždy bola kreativita, tvorivý a zásadový prístup. Mal som vždy svoj názor a nebál som sa ho povedať či presadzovať v praxi – hoci nie vždy som bol pochopený. Ale taký je už osud tých, čo majú svoj vlastný názor a ambície. Chcem tým povedať, že človek musí nájsť dostatok energie, ale i diplomacie a len tak sa mu podarí presadiť nové myšlienky do praxe. Za predpokladu, že získa pre ne nadriadené orgány, kolektív podriadených a ďalších spolupracovníkov a predovšetkým financie.

Mne sa to podarilo a považujem to za jedno z najdôležitejších kritérií pri konštatovaní o úspešnosti mojej práce. **Pocit z dobre vykonanej práce, viditeľné úspechy sú najväčšou odmenou v živote.** Nevieť posúdiť, či dnešní pracujúci majú možnosť pocítiť radosť z práce. Ale pri stretnutiach s ľuďmi, a to bez ohľadu na nimi vykonávanú prácu spolu s ich vyjadreniami, tomu tak nie je. Ale i to je vlastne jeden z nosných atribútov kapitalistickej spoločnosti – veľká armáda nezamestnaných, ktorí sú ochotní zobrať akúkoľvek prácu, a to bez ohľadu na ich kvalifikáciu za minimálnu mzdu. Súčasná spoločnosť v médiách síce deklaruje odbornosť, duálne však mladých nepripravuje na požadované kvalifikácie. A tak študujú čokoľvek a striedajú nezamestnanosť, úrad práce, krátkodobé zamestnanie sa a znovu úrad práce.

Výsledok tejto osobnej kalvárie je depresia, nenávisť k zriadeniu, k štátu, rasizmus, extrémizmus, násilnosť, morálny nihilizmus, vraždy a často aj samovraždy. **Vychovávame morálnych mrzákov,** čo sa v konečnom dôsledku prejavuje aj pri voľbách. Á la výsledok posledných volieb na Slovensku – extrémisti v parlamente.

Oblíbeným populizmom poslednej doby je: „Musíme sa učiť počúvať masu voličov!“ Ja tvrdím: „Odstráňte vykorisťovanie, dajte národu hmotné a sociálne istoty, prácu, dôstojnú odmenu a extrémisti stratia svoju ideológiu. V konečnom dôsledku i voličov!“

V 1968 až 1969 som mal tú česť pracovať v kolektíve pracovníkov, ktorí pripravovali pod kuratelou Ministerstva kultúry SSR a Ministerstva kultúry ČSR nové Zásady ekonomiky a organizácie kultúry v ČSSR. **Bol to model ekonomiky a organizácie**

kultúry vypracovaný ako návrh jej optimálneho riešenia. Išlo o to, aby o použití prostriedkov na kultúru rozhodovali tie orgány, ktoré zodpovedali za uskutočňovanie kultúrnej politiky, a to s ohľadom na rešpektovanie platných ekonomických noriem a zvláštností organizácie kultúry v jednotlivých subsystémoch kultúry a osvetu. Tento model sa začal verifikovať v troch okresoch (aj v Rožňave) na Slovensku, ale v období tzv. normalizácie sa podľa navrhovaných zásad nepokračovalo.

S odstupom času mojou úlohou nie je zhodnotiť fungovanie či výsledky práce vo všetkých subsystémoch. Analýza i syntéza si však vyžadujú prístup k informáciám, v čom som už značne hendikepovaný. Internet a štatistické údaje v súčasnej dobe neposkytujú objektívne pravdivé údaje, a to na základe objednávky štátu, ktorý nemá záujem o ich pravdivé zverejňovanie.

Skôr, než sústredím svoju pozornosť na analýzu rokov 1968 až 1989, považujem za nutné povedať, že jedným z mála úsekov, na ktorých sa po roku 1989 dosiahli veľmi dobré výsledky, **je pamiatková starostlivosť.** Spresnili sa zoznamy kultúrnych pamiatok a rozhoduje sa o zmene ich využitia či obnove v súlade so zákonom. Kontroluje sa stav predmetov a objektov kultúrneho dedičstva, navrhujú a vymáhajú sa sankcie za protiprávne konanie v oblasti národného kultúrneho dedičstva a kultúrnych pamiatok. Pripravujú sa záväzné stanoviská pre stavebné úrady a pre žiadateľov. I keď aj tu sa vyskytujú porušenia zákonov fyzickými i právnickými subjektami. Pozitívne výsledky vidíme všade po Slovensku najmä v historických jadrách miest, ich námestiach, ale i v solitárne umiestnených pamiatkových objektoch a ich účelovom využití. A vďaka i tomu narastá turistický ruch a tým cieľavedomá návštevnosť a využitie týchto objektov.

Mimoškolskú výchovu a vzdelávanie som vždy považoval za prioritnú a permanentnú súčasť kultúry. Pri presadzovaní tohto jej jednoznačného a celej spoločnosti prospešného chápania som sa celoživotne pričínal o jej uvedenie do praxe. Stálo ma to množstvo energie a hodín práce. Podarilo sa mi svojho času získať pre takúto koncepciu v rámci okresu Rožňava a neskôr v Stredoslovenskom kraji početný kolektív riadiacich, výkonných – odborne erudovaných pracovníkov.

Nedocenenie permanentného (aj mimoškolského) vzdelávania po roku 1989 je príčinou poklesu úrovne politického, svetonázorového i odborného spoločenského vedomia. V tom vidím aj príčiny vysokého stupňa vykorisťovania našich občanov osobitne v produktívnom veku. Lebo len triedne nevedomý jedinec – nevzdelaný jedinec – sa dá vykorisťovať, manipulovať a beztriestne ovládať. A vlastne o to „nežnorevolučným“ tribunom a ich následníkom išlo!... V tom boli a sú úspešní!

Podobne dopadla po roku 1989 aj **štátoobčianska výchova, revolučné a pokrokové tradície a práca zborov pre občianske záležitosti**, ktorým sa venuje pozornosť už len na základe entuziazmu a jednotlivcov pri matričných obvodoch. Nedostatočná pozornosť **občianskej výchove** aj na školách je sprievodným javom slabého či žiadneho vlastenectva, nepoznania vlastnej histórie a nedostatočnej občianskej uvedomelosti.

Po roku 1989 tribunom z radov hercov, umeleckých pracovníkov a naivných intelektuálov práve **išlo o vylúčenie vplyvu štátu na kultúru** v jej mnohostranných formách realizácie v miestnych podmienkach. Dobre vedeli, že keď vylúčia vplyv štátu, finančné prispievanie štátu na každého občana v každej obci, tak kultúra bude ponechaná len na dobrovoľné príspevky nadšencov, v konečnom dôsledku bude živiť alebo zanikne. Otvoria sa veľké brány pre vstup cudzej – antihumánnej – agresívnej ideológie, ktorá sa realizuje masovo aplikovanou transatlantickou kultúrou. „**Kto a kedy prizná mea culpa za súčasné status quo v našej spoločnosti, osobitne v kultúre...?** Lepšie je vinu hodiť na komunistov...“

„POLITIKOV UMENIE NEDOJÍMA, ZAUJÍMA ICH LEN JEDNO – MOC“ (roky 1970 – 1989)

21. septembra 1970 mi bolo doručené na Okresnom národnom výbore v Rožňave rozviazanie pracovného pomeru so spiatou platnosťou dňom 1. septembra 1970. V tom čase som

pracoval ako samostatný odborný pracovník – inšpektor kultúry na odbore kultúry ONV. Citujem: „Pracovný pomer zrušuje sa z dôvodu, že v roku 1968 narušil ste svojou činnosťou tak vážne socialistický spoločenský poriadok a záujmy štátu a strany, že Vaše ďalšie zotrvanie v štátnom aparáte hoci aj na kratšiu dobu po zistení týchto nedostatkov bolo by na škodu organizácie.“ (Koniec citácie.)

Pritom Komisia pre školstvo a kultúru pri tom istom ONV mi 10. decembra 1968 udelila „ČESTNÉ UZNANIE“ za dlhoročnú úspešnú prácu na úseku kultúry v okrese.

Už vtedy zašlo obdobie **normalizácie...**

Prenasledovanie a zneuctovanie ľudí, ktorí zodpovedne a svedomite pracovali pre spoločnosť. Bol to začiatok konca komunistickej strany a socializmu vôbec. Keď strana (akákoľvek) začne odstreľovať vlastných ľudí, vo vlastných radoch, musí rátať s tým, že je len otázkou času, kedy prejde do zabudnutia, ostane už len súčasťou histórie. Jej definitívny koniec prišiel po roku 1989. Nie Gorbačov s perestrojkou, nie pápež, ale Husák s jeho doktrínou „očistenia“ strany zapríčinil (i) jej koniec. Vlastní členovia stranu už nechceli a majoritná väčšina ju poslala do zabudnutia!

Začala pre mňa **nová etapa práce** vo funkcii metodika v osvetovom dome (osvetovom stredisku). Plnou mierou som zúročil skúsenosti z riadiacej práce na národnom výbore i vedomosti získané štúdiom na odbornej osvetovej škole.

Musím však na svoju česť prehlásiť, že napriek vylúčeniu z radov členov komunistickej strany mi bolo umožnené pristupovať tvorivým prístupom k práci, stranícka organizácia a zriaďovateľ – okresný národný výbor – mi nerobili žiadne prekážky pri realizácii nových foriem práce – ich zavádzaní do praxe, pri publikačnej a odbornej prednáškovej činnosti. Vďaka podpore spolupracovníkov, uvoľnených funkcionárov prvostupňových národných výborov a ich kultúrno-osvetových pracovníkov sme dosahovali veľmi dobré výsledky, a to aj napriek normalizácii. Podarilo sa mi naplniť **moje osobné životné krédo**, že: „... neverejná tvár človeka, je jedným zo základných predpokladov, aby sa človek nemusel vždy a všade tváriť, aby mohol ostať sám sebou.“